

Caroline Lepage

Acționează și gândește ca **ANIMALELE**

Albine, buburuze, castori, delfini,
lei, pești, suricate, veverițe...
avem atâtea lucruri de învățat de la ele

Traducere: Diana Alina Ene

NICULESCU

CUPRINS

PREFAȚĂ	9
ALIMENTAȚIE ȘI GASTRONOMIE	21
Gurmanzi ca albinele.....	22
Frugivori ca liliicii.....	27
Emetofobi asemenea cailor.....	31
Rezistenți la frig ca balenele și belugile.....	39
<i>Ce trebuie să reținem de la prietenele noastre, animalele.....</i>	46
ORIENTARE ȘI MOTIVAȚIE	47
Vizibili în decor precum vacile.....	48
<i>Nec plus ultra</i> ca elefanții.....	52
Acrobați precum caprele.....	58
La școală ca suricatele.....	64
Urmărind întotdeauna un obiectiv la fel ca păianjenii.....	68
Grădinari ca șoarecii.....	72
Dulgheri precum castorii.....	76
<i>Ce trebuie să reținem de la prietenele noastre, animalele.....</i>	80

REACTIVI LA UNDELE LUMINOASE, SONORE ȘI ELECTROMAGNETICE	81
Umflați ca peștii-balon	82
Fluorescenți noaptea ca meduzele și coralii	84
Electrosensibili ca ornitorincii	90
Muzicieni asemenea canarilor	95
Cu ochii protejați de soare ca girafele	100
<i>Ce trebuie să reținem</i>	
<i>de la prietenele noastre, animalele.</i>	105
CALITATEA VIETȚII ȘI ECOLOGIE	107
La modă, în roșu și negru, ca buburuzele	108
Leneși vara ca pisicile	113
Credincioși asemenea câinilor	117
Economi cu resursele asemenea cămilelor	121
Purtând o coamă ca lei	128
Egoiști ca furnicile	135
Revigorați de soare ca lemurii cu coada inelată	138
<i>Ce trebuie să reținem</i>	
<i>de la prietenele noastre, animalele.</i>	142
SĂNĂTATE ȘI CONTACT.	143
În comuniune cu arborii ca urșii	144
Savanți ca porcii	148
Imuni la cancer asemenea rechinelor	152
Eleganți ca vulpile	156

Atemporali sau rezistând trecerii timpului ca tardigradele.	158
<i>Ce trebuie să reținem</i> <i>de la prietenele noastre, animalele.</i>	162
ACTIVITĂȚI FIZICE ȘI SPORT	163
La înălțimea potrivită ca veverițele	164
Mai mult în picioare, asemenea călușilor-de-mare, decât așezați.	167
Cu mușchii spatelui dezvoltăți asemenea crocodililor	177
Buni scufundători ca delfinii.	183
Cu spirit de echipă precum graurii	192
Cu reacții-fulger precum gheparzii	195
Călători ca rândunicile	198
Rapizi ca iepurii-de-câmp.	201
<i>Ce trebuie să reținem</i> <i>de la prietenele noastre, animalele.</i>	204
MULȚUMIRI.	205

PREFAȚĂ

La ce ne referim atunci când vorbim despre natura umană? Când auzim cuvântul „natură”, ne gândim probabil la cer, flori, râuri, pești, păsări, miei, munți, vaci, cai, lupi, urși sau, mai simplu, la câini și pisici?

Se naște următoarea întrebare: oare noi, oamenii, suntem niște animale mai evolute decât altele? Ori ne găsim în vârful unei piramide ce cuprinde toate animalele, vertebrate ori nevertebrate, domestice și sălbatice?

De foarte tineri avem o idee generală despre legătura noastră de rudenie cu maimuțele, ori despre asemănarea genetică tulburătoare și incredibilă cu cimpanzeii..., ca să nu mai vorbim despre aceeași similitudine dintre oameni și porci... Mă rog!

Totuși, noi suntem bipezi, stăm în picioare mai mult decât culcați, lungiți pe burtă, pe o parte sau pe spate: în fine, depinde și dacă sunteți genul foarte somnoros sau nu. În definitiv, o zi are 24 de ore și unii oameni moderni – ori femeile foarte active – petrec de fapt mai mult timp în pat, la volanul mașinii, apoi din nou stând pe un scaun incomod, la birou, decât mergând pe jos spre serviciu... Aici sau în altă parte, nici nu mai contează, strămoșii noștri îndepărtați,

îmbrăcați în piei de animale, nu știau ce înseamnă programul de birou. Vedeau doar că se face zi sau noapte și că trebuie să mănânce – culegând, adunând sau vânând –, imediat ce li se făcea foame și stomacul începea să-i doară când nu mai aveau nimic de digerat...

Statul jos îi condamnă oare pe cei mai leneși ori îi elimina din oficiu dintr-un grup? Mersul era bun pentru fiecare, pentru sine, ca să poată supraviețui, mânca, aduna semințe comestibile – ceea ce presupunea să aibă suficiente cunoștințe ca să le identifice –, culege fructe sau vâna și ca să fie iuți de picior în acea epocă a mamuților și a altor rinoceri lănoși impozanți din imensa familie a mamiferelor.

Fuga, cu condiția să aveți destulă energie, este uneori o chestiune de supraviețuire. Dacă marile mamifere ce trăiesc azi ar putea vorbi, ar avea cu siguranță ce povesti despre presiunile exercitate de oameni asupra speciilor ori asupra ecosistemelor puse în pericol... Nu le putem lua interviuri kangurilor, râșilor, câinilor, pisicilor sau vacilor, de la care să aflăm despre suferințele lor, nici reptilelor – crocodili, șerpi, varani ori șopârle!

Și totuși, asta nu înseamnă că nu trebuie să ne punem întrebări în legătură cu locul nostru în sânul marii familii a mamiferelor cu sânge cald, în legătură cu punctele noastre comune, cu evoluția sau cu diferențele față de cealaltă tabără, a reptilelor cu sânge rece. Mai ales în această perioadă cu o multitudine de schimbări climatice, când planeta se încălzește într-un ritm alarmant!

Oare cum am putea evolua? Există riscul să dispărem și noi, să murim de cald? Acestea sunt niște întrebări necesare, deși incomode, dacă ne gândim la începuturile vieții, dominate, cu multă vreme în urmă, de alte mari vertebrate:

dinozaurii. Și fără asteroidul (care a ucis dinozaurii) căzut în Peninsula Yucatan din Mexic, în urmă cu 66 de milioane de ani, și consecințele lui catastrofale la nivel planetar – „curățenia generală” din casa dinozaurilor –, micile mamifere nu ar fi avut probabil nici loc, nici rezistență fizică și nici inteligența de a lua în stăpânire lumea.

Devastată și plină de cadavrele dinozaurilor: așa au găsit lumea supraviețuitoarii acestei catastrofe, atunci când au putut ieși la lumină. Iar mamiferele au preluat conducerea. Da, doar că amintirea celor „dispăruți”, mai degrabă gigantici și greoi decât scunzi și supli – dar la fel de inteligenți? – a rămas în... păsările și reptilele de astăzi. Altfel spus, ele sunt niște relicve ale rezistenței animale în fața supercataclismului venit din spațiu, cu toată trena lui de prejudicii climatice, vulcanice și oceanice, din care ar trebui probabil să ne inspirăm de urgență, pentru a schimba lucrurile și a da o șansă reală speciei noastre, de a trăi în armonie cu celelalte pe o planetă clar supraîncălzită de cei 7,55 miliarde de oameni în 2017¹ (în comparație cu 1,76 miliarde de persoane în 1900 și 2,52 miliarde în 1950!), dar totuși binevoitoare și gata să se răcească la loc, astfel încât să ne calmeze și să ne ferească să trăim infernul sau vreun alt război mondial. Două conflagrații au fost de ajuns... Probabil că celor 2,52 miliarde de oameni le era mai bine în 1950: aerul era poate mai respirabil și viața mai ușoară pentru oameni și animale decât astăzi, când populația lumii s-a triplat în doar șapte decenii? Oare planeta va suporta cele 9 miliarde de indivizi preconizați

¹ La sfârșitul anului 2022, populația lumii a depășit 8 miliarde de locuitori, potrivit estimării oficiale făcute de Organizația Națiunilor Unite. (*n. red.*)

pentru 2050? Iar noi, noi o vom putea suporta pe ea, nu numai din punctul de vedere al temperaturii și al dispariției speciilor de animale și de plante, ci și în ceea ce privește diviziunea bogățiilor, a muncii, a internetului etc.? Pe scurt, nu intrați în panică: a preveni înseamnă a vindeca.

Dar să revenim la reptile. În realitate, acestea sunt foarte diferite de noi – mamiferele cu păr –, dacă e să luăm drept exemplu șopârlele cu pielea groasă, mai strălucitoare în lipsa pilozității și cu deplasarea mai sinusoidală și mai aproape de pământ... Oare ar fi chiar așa de greu pentru ființele umane ce apreciază grația (mai degrabă decât grăsimea) să recunoască, în sfârșit, în public, că reptilele sunt frumoase la privit, cu mersul lor fluid, armonios, cu mișcări elegante? Din fericire, mamiferele nu se supără ca prostul pe sat când le spui că mai au pași importanți de făcut, nu o fac la fel ca cei din administrație ori ca francezii, fiți siguri... În așa măsură încât, pe vasta scară a timpului pe care noi o numim evoluție a ființelor vii, complexe – ce se măsoară în sute de milioane de ani –, de-abia am îndrăznit să pomenim o oarecare relație, chiar îndepărtată, între noi și dinozauri! De dragoni nici nu mai vorbim! Poate doar cu excepția magnificului dragon-de-mare de tip frunză din Australia, numit și hipocampul (căluțul-de-mare) frunză? Dar este un pește (și că tot veni vorba, știm mai nou să facem din pielea peștilor și obiecte de marochinărie modernă și ecologică), un foarte frumos specimen cu înotătoarele asemenea dantelei: e din aceeași familie cu caii-de-mare pestriți și cu cei cu botul scurt, două specii care trăiesc în Marea Mediterană. Hipocamp, același nume, iată, cu acea regiune profundă [hipocamp(us)ul] din creierul mamiferelor – ca voi și ca mine –,

LA ȘCOALĂ CA SURICATELE

*Cel ce stăpânește cartea
stăpânește educația.*

Jules Ferry

Dcă aveți acasă o bibliotecă frumoasă și veche din lemn, plină de cărți ce v-au marcat existența de cititori, ori poate o mobilă simplă de la Ikea, în care v-ați adunat volumele de când erați tineri studenți, și dacă sunteți și proprietari ai unui animal – un cobai, o pisică sau un câine –, atunci probabil că l-ați văzut lungindu-se fericit chiar în fața respectivelor tomuri... Ați rămas înmărmuriți? Ați îndrăznit să vă gândiți că de fapt pe animal îl interesa, de ce nu, cultura ori, mai rău, cultura voastră sau meseria de scriitor? Neajungând chiar până la a vă întreba dacă motanul ori cățelul știu să citească, ați tresărit totuși gândindu-vă la acele ființe umane în viața cărora cărțile nu-și găsesc locul deloc. Imbecili, ei și animalele lor – oare sunt ei sau ele niște animale, trăind fără să citească –, mult mai nefericiți decât voi și mai lipsiți de imaginație?

Cât despre drăguța de cățelușă, ce se relaxează cu nasul în raftul de cărți – faceți bine măcar să lăsați câteva volume la înălțimea labelor, ale voastre sau ale câinelui, nu se știe niciodată când e nevoie de ele –, poate că v-a călcat pe urme

în domeniul educației, mai ales dacă ați știut să o țineți în viață ani buni? Dar dacă aveți același câine de mult timp – 10 ani cel puțin – e posibil să fie la fel de instruit precum un copil de aceeași vârstă care a fost deja la școală? Iată, ideea nu vă mai face să surâdeți nici pe voi, nici pe câine: cine e cel mai inteligent, stăpânul sau animalul său?

Pe scurt, aflați că, de fapt, studiile științifice au arătat că și altor mamifere le place școala, mai precis procesul de educație, de transmitere a cunoștințelor, cel puțin de-a lungul coastei atlantice din sud-vestul Africii (în Namibia). Avem aici exemplul suricatelor, supranumite „santinelele deșertului”, ale căror sunete de avertizare, prin care comunică grupului apropierea prădătorilor sau a altor intruși, sunt studiate cu regularitate, fiind cunoscut faptul că aceste animale au simțuri deosebit de dezvoltate – nu este vorba numai despre văz, ci și despre auz, miros... De altfel, adulții seamănă cu niște câini de vreo 30 cm, având o greutate de aproximativ 700 g și fiind capabili să meargă în patru labe, dar la fel de bine să stea și în două (labe), în echilibru!

Trăind în colonii, fiind niște animale sociale și preocupate de igiena corporală a fiecărui membru (îngrijirea este foarte importantă la aceste vietăți cu blană), noaptea profită de răcoarea din vastele lor vizuini. Ziua, ies să vâneze în special insecte, scorpioni, eventual șopârle, șerpi, diverse rozătoare, uneori chiar păsări, caută ouă, dar și ca să strângă tuberculi și bulbi de plante. Cu aceste ocazii scrutează, din când în când, orizontul, ca să vadă ce se întâmplă în jur, pe o rază mai largă decât simpla și mica lor siluetă: ca și cum, în afară de a vă ocupa de voi înșivă, vigilența vi s-ar exinde în mod natural, urmărind știrile regionale, naționale etc. în ziare, la radio ori la televiziune.

În această situație, adulții adoptă acea postură de profesor, pentru a-i învăța pe tineri lucrurile esențiale: cum să caute, să identifice, să prindă, să desfacă, să savureze micile creaturi din vecinătate, fără să fie înțepați, mușcați sau omorâți... Adică, îi inițiază în arta culinară. Procesul de învățare presupune mai multe discipline și se face în etape, atât pentru profesori, cât și pentru elevi: tinerii (și cei mai puțin tineri!) învață să dea dovadă de răbdare și de ingeniozitate, cu scopul de a evita capcanele și riscurile la care sunt expuși atunci când atacă niște creaturi prea iuți ori cu un venin prea toxic...

Iată o demonstrație în legătură cu un scorpion: cum învață un tânăr să-l recunoască – adultul îi dă acestuia un scorpion deja mort, așa că micuțul nu trebuie decât să se ospăteze liniștit din el... Mai târziu, lecția devine ceva mai complexă: puiul trebuie să-și înfrunte temerile și să demonstreze că este mai rapid decât dușmanul, viu de data aceasta (nu, nu e o luptă dintr-un joc video, este „legea junglei”, dar de data asta în deșert, pentru a învăța să supraviețuiască în condițiile dificile și solicitante ale acestui mediu) – proful aduce un scorpion rănit, căruia i-a fost scos acul. Obiectivul: elevul trebuie să fie mai priceput decât animalul din fața lui, pregătit să înțepe, și să-l înghită, nici prea cald, nici prea rece! Pe scurt, oricare ar fi specia studiată, elevul este chemat să se confrunte cu lucruri și situații din ce în ce mai complicate. Sigur că pentru adulți a transmite atâtea cunoștințe presupune un anumit consum de energie, dar rezultatele compensează efortul depus: elevii sfârșesc prin a reuși să-și găsească propriul drum și să se descurce, chiar într-o situație dificilă și într-un mediu extrem. Cireașa de pe tort, ca și la oameni: profii nu sunt neapărat părinții „puștilor”

care frecventează cursurile, fără să tragă chiulul. Educație foarte modernă, deci!

Când am ocazia să studiez, fiind o persoană tânără, aleg orientarea de care sunt interesată și o fac cu seriozitate, chiar dacă, la prima vedere, școala este grea, temele sunt dificile și educația nu pare să fie o chestiune de supraviețuire. Ca adult, dacă mi se oferă șansa de a urma niște cursuri de reorientare profesională, având dreptul la o nouă șansă de a mă forma, îndrăznesc să-mi schimb meseria, și uneori chiar compania pentru care lucrez, făcând, poate, ceva pe cont propriu. Fiindcă vreau să lucrez într-un sector în care mă simt o persoană mai utilă și mai împlinită. Uneori, este greu atunci când vrem să ajungem undeva – „câștigându-ne pâinea” –, trebuie să mâncăm sănătos, să ne simțim bine în pielea noastră și să avem un acoperiș deasupra capului. Dar mai este nevoie să știm și să ne bucurăm puțin în fiecare zi, nu doar să muncim!

